

Sygn. akt IV Ca 608/20

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2021 r.

Sąd Okręgowy w Płocku IV Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodnicząca: Sędzia Renata Wanecka (spr.)

Sędzia Katarzyna Mirek – Kwaśnicka

Sędzia Monika Lewandowska

Protokolant: Barbara Kłysiak

po rozpoznaniu na rozprawie 11 lutego 2021 r. w P.

sprawy z wniosku A. D.

przy udziale M. B.

o dział spadku i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Gostyninie z 2 lipca 2020 r.

sygn. akt I Ns 136/19

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie i ustalić, że udział wynoszący $\frac{3}{4}$ części w prawie odrębnej własności lokalu numer (...), położonego w G. przy ulicy (...) o powierzchni użytkowej lokalu wraz z powierzchnią pomieszczeń przynależnych $53,49\text{ m}^2$ wraz ze związanym z tym lokalem udziałem wynoszącym (...) we współwłasności nieruchomości wspólnej, którą stanowią prawo użytkowania wieczystego oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali, dla którego to lokalu prowadzona jest księga wieczysta (...), będącego przedmiotem zniesienia współwłasności na podstawie umowy z 27 lipca 2016 roku zawartej przed notariuszem D. M., repertorium A (...)nie podlega zaliczeniu na poczet schedy spadkowej, przysługującej A. D. z tytułu dziedziczenia po matce H. B..

IV Ca 608/20

UZASADNIENIE

Postanowieniem wstępnym z 2 lipca 2020r. Sąd Rejonowy w Gostyninie w sprawie z wniosku A. D. z udziałem M. B. o dział spadku i podział majątku wspólnego, ustalił że na poczet schedy spadkowej po H. B., zmarłej 7 kwietnia 2018r., przy rozliczeniach między A. D. i M. B., podlega zaliczeniu wartość udziału $\frac{3}{4}$ części, stanowiącego odrębną własność lokalu nr (...) o powierzchni użytkowej $50,08\text{ m}^2$, znajdującego się w budynku nr (...), położonym przy ulicy (...) wraz z własnością związanego z tym lokalem udziału (...) we współwłasności wszelkich części lokali i w prawie wieczystego użytkowania działki nr (...).

Sąd Rejonowy ustalił:

H. B. zmarła 7 kwietnia 2018r. w P.. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Gostyninie z 30 sierpnia 2018r. w sprawie I Ns 177/18 spadek po niej na podstawie ustawy nabyli mąż M. B. i syn A. D. po 1/2 części każdy z nich.

Aktem notarialnym, sporządzonym w Kancelarii Notarialnej w G. przed Notariuszem D. M. 27 lipca 2016r. Rep. A nr (...) H. B. i A. D. dokonali zniesienia współwłasności stanowiącego odrębną własność lokalu nr (...) o powierzchni użytkowej 50,08 m², do którego przynależy piwnica o powierzchni 3,41m², mieszczącego się w budynku nr (...) położonym przy ulicy (...) w G., z własnością którego związany jest udział (...) części we współwłasności wszelkich części budynku i urządzeń, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli poszczególnych lokali i w prawie wieczystego użytkowania działki nr (...), stanowiącego współwłasność H. B. w 3/4 częściach i A. D. w 1/4 części w ten sposób, że A. D. stał się wyłącznym właścicielem tego lokalu. Jednocześnie A. D. ustanowił na rzecz matki H. B. dożywotnią służebność polegającą na nieodpłatnym korzystaniu przez uprawnioną z całego tego lokalu, przy czym koszty ogrzania, zaopatrzenia w energię elektryczną i wodę oraz czynsz ponosić miał właściciel.

Dokonując oceny prawnej, Sąd I instancji podniósł, że przedmiotem niniejszej sprawy jest dział spadku po H. B. między jej synem A. D. oraz mężem - M. B., którzy nabyli po niej spadek w wyniku dziedziczenia ustawowego. W takim przypadku, zgodnie z art. 1039 § 1 kc, spadkobiercy ci są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn oraz zapisów windykacyjnych, chyba że z oświadczenia spadkodawcy lub okoliczności wynika, że darowizna lub zapis windykacyjny zostały dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia.

Sąd podkreślił, że orzecznictwo Sądu Najwyższego szeroko ujmuje pojęcie „darowizny” użyte w art. 1039 § 1 kc. W postanowieniu z 9 grudnia 2011r. w sprawie III CSK 39/10 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że przez użyte w art. 1039 § 1 kc określenie „darowizna” należy rozumieć wszelkie przysporzenia dokonane pod tytułem darmym, które za życia spadkodawcy przeszły z jego majątku do majątku spadkobiercy i stały się własnością tego ostatniego. Zaliczeniu podlegają więc także inne korzyści, jakie nieodpłatnie otrzymał spadkobierca od spadkodawcy. Podobne stanowisko Sąd Najwyższy przedstawił w postanowieniu z 23 listopada 2012r. w sprawie I CSK 217/12, stwierdzając, że użyte w art. 1039 § 1 kc określenie „darowizna” nie oznacza tylko przysporzenia w ramach umowy darowizny, ale należy przez to rozumieć wszelkie przysporzenia dokonane pod tytułem darmym, chyba że chodzi o przysporzenia, o których mowa w art. 1039 § 3 kc lub świadczona korzyść nie jest wymierna, przybierając postać pracy lub usługi dokonywanej w ramach pomocy w rodzinie, np. polega na pomocy rodzinnej w formie pracy przy rozbiórce domu.

Sąd Rejonowy podzielił to stanowisko i uznał że zawartą 27 lipca 2016r. między spadkodawczynią H. B. i spadkobiorcą A. D. umowę zniesienia współwłasności stanowiącego odrębną własność lokalu nr (...) o powierzchni użytkowej 50,08 m², do którego przynależy piwnica o powierzchni 3,41m², mieszczącego się w budynku nr (...) położonym przy ul. (...) w G., należy potraktować jak darowiznę określoną w art. 1039 § 1 kc. Sąd podkreślił, że w jej wyniku udział 3/4 części ww. lokalu, należący do majątku spadkodawczyni, przeszedł do majątku spadkobiercy A. D. bez żadnej spłaty na rzecz spadkodawczyni, a zatem umowa ta nie miała charakteru wzajemnego.

Ponadto Sąd stwierdził, że uczestnik nie wykazał, aby z oświadczenia spadkodawczyni lub okoliczności wynikało, że przysporzenie to zostało dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia na poczet schedy spadkowej. Z tych względów, zgodnie z art. 1039 § 1 kc, Sąd uznał, że na poczet schedy spadkowej po H. B., przy rozliczeniach między A. D. i M. B., podlega zaliczeniu wartość udziału 3/4 części w opisanym wyżej mieszkaniu.

Sąd Rejonowy wskazał też na treść art. 685 kpc, zgodnie z którym, w razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać postanowienie wstępne. Ponieważ w niniejszej sprawie taki spór wystąpił, Sąd uznał za celowe wydanie postanowienia wstępnego.

Apelację od postanowienia złożył A. D., zaskarżając je w całości i zarzucił naruszenie art. 233 kpc poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, a w szczególności dowodu z przesłuchania wnioskodawcy oraz dowodu z zeznań świadka J. D. oraz dokonanie ustaleń sprzecznych z treścią zebranego dotychczas w sprawie materiału dowodowego i przyjęcie, iż uczestnik nie wykazał, aby z oświadczenia spadkodawczyni lub okoliczności wynikało,

że przysporzenie zostało dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia na poczet schedy spadkowej, co w konsekwencji spowodowało błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na jego treść, polegający na błędnym przyjęciu, że wartość udziału $\frac{3}{4}$ części stanowiącego odrębną własność lokalu nr (...) o powierzchni 50,08 m², znajdującego się w budynku nr (...), położonym przy ul. (...) wraz z własnością związanego z tym lokalem udziału (...) we współwłasności wszelkich części budynku i urządzeń, które służą wyłącznie do użytku właścicieli poszczególnych lokali i prawie wieczystego użytkowania działki nr (...) winien podlegać zaliczeniu na poczet schedy spadkowej po H. B., przy rozliczeniach między A. D. i M. B., podczas gdy w rzeczywistości czynności z 27 lipca 2016r. dokonanej pomiędzy spadkodawczynią, a wnioskodawcą, nie można było uznać jako darowizny, a ponadto wolą spadkobierczyni było wyłączenie obowiązku zaliczenia przedmiotowej nieruchomości na poczet schedy spadkowej.

Mając na uwadze ten zarzut, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i ustalenie, że wartość udziału $\frac{3}{4}$ w opisanym wyżej lokalu mieszkalnym nie podlega zaliczeniu na poczet schedy spadkowej po H. B. oraz zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację M. B. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego za II instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Sąd II instancji aprobuje znaczną część ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego, ale nie podziela jego oceny, że zniesienie współwłasności mieszkania między spadkodawczynią, a jej synem stanowiło czynność prawną pod tytułem darmym.

Umknęło uwadze Sądu, że wprawdzie współwłaściciele umówili się, że cały lokal mieszkalny przejdzie na własność A. D. bez spłaty na rzecz H. B., ale jednocześnie strony zawarły umowę o ustanowienie służebności mieszkania. Zgodnie z jej treścią, A. D. ustanowił nieodpłatnie na opisanym w akcie notarialnym lokalu na rzecz matki nieodpłatną dożywotnią służebność, polegającą na nieodpłatnym korzystaniu przez uprawnioną z całego lokalu, a nadto koszty ogrzania, zaopatrzenia w energię elektryczną i wodę oraz czynsz miał ponosić właściciel.

Sąd Okręgowy w całości podziela poglądy Sądu Najwyższego, przytoczone w uzasadnieniu Sądu Rejonowego. Użyte w art. 1039 § 1 kc określenie „darowizna” nie oznacza tylko przysporzenia w ramach umowy darowizny, ale należy przez to rozumieć wszelkie przysporzenia dokonane pod tytułem darmym.

Niemniej jednak umowa zawarta 27 lipca 2016r., poza cechą darowizny, przejawiającą się w nieodpłatnym przeniesieniu udziału we własności lokalu mieszkalnego, posiada również ekwiwalent ze strony „obdarowanego”, a mianowicie ustanowienie w zamian nieodpłatnej i dożywotniej służebności mieszkania. Tego rodzaju obciążenie lokalu w istocie pozbawiało właściciela całkowitej swobody korzystania z niego oraz wpływało na obniżenie wartości rynkowej.

Dlatego też nie można zgodzić się z oceną Sądu I instancji, że czynność prawna w postaci zniesienia współwłasności i ustanowienia nieodpłatnej służebności mieszkania, zawarta w formie aktu notarialnego rep. A – nr (...) przed Notariuszem prowadzącą Kancelarię Notarialną w G. D. M., była czynnością prawną pod tytułem darmym.

Wobec takiej oceny charakteru umowy z 27 lipca 2016r., rozważania na temat zarzutu dotyczącego ustalenia, czy spadkodawczyni złożyła oświadczenie, z którego wynikało, iż przysporzenie zostało dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia na poczet schedy spadkowej, są zbędne.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy, zmienił zaskarżone postanowienie, stosując art. 386 § 1 kpc, ustalając że wartość udziału $\frac{3}{4}$ w mieszkaniu znajdującym się w G. przy ul. (...), nie podlega zaliczeniu na poczet schedy spadkowej, przysługującej A. D. z tytułu dziedziczenia po matce H. B..